

LILLI KAAKINEN
IIRIS
LINSSIKEITOSSA

IIRIS LINSSIKEITOSSA

Lilli Kaainen

IIRIS LINSSIKEITOSSA

©2022 Lilli Kaakinen

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-952-80-6889-1

Minun on löydettävä se komistus. Se hymy. Se katse. Se tietty näyteikkuna. Niiden takia olen nyt tässä. Valmis optikko vanhassa kotikaupungissani. Eihän minun ikinä pitänyt tänne palata. Jännittää ja kiehtoo yhtä aikaa. Luja päätös on nyt tehty.

LUKU 1

Valkoiseen työtakkiin pukeutunut johtaja kysyi, miksi juuri tämä yritys. Hän kertoi saaneensa merkin jo vuosia sitten. Aataminomana vain pomppasi, kun johtaja katsahti nuorta optikkoa. Naisoptikkoa.

Huolellisesti ajettu parta. Taiteilijatyylisiin solmittu kirjava silkkihuivi sujutettuna taidokkaasti valkoisen kauluspaidan alle. Kaksi ylänappia rennosti auki. Valkoinen pitkähäkö työtakki oli huolellisesti silitetty ja napitettu. Rintataskusta pilkotti valkoinen mittatikku.

Enempää johtaja ei kysellyt. Olihan liris tietysti jo kätellessään sanonut koko nimensä, ikänsä ja ammattinsa, eikä johtaja Yrjö Cylinder halunnut edes vilkaista avonaisessa marikassissa tarjolla ollutta todistusnippua.

Hämmästyneen näköinen, arvokkaasti harmaantunut herra ehdotti, että liris-neiti hieman katselisi aluksi ympärilleen. liris tulkitsi tuon kehotuksen lupaukseksi työuran alkamisesta. Muita muodollisuuksia ei tarvittu.

liris tunsi selässään, miten johtajan kullanvärisillä silmälasilla tarkennettu katse seurasi hänen puuhiaan. Iiris oli valmistautunut huolella. Tiptop-kunnossa hän olikin taitavan kotiompelijan tekemässä mustavihreässä pepitaruutumekossaan. Piennet tinanapit hihansuissa. Omakotitalonsa yläkerrassa työskennellyt ompelija oli kyllä ehdottanut veneenmallista kaulaukkoa, joka olisi ompelijan mielestä paljastanut liriksen kauriini hartialinjan. Ensimmäistä työasuun teettävä Iiris tunsi kuitenkin olonsa asiallisemmaksi pyöreäaukkoisessa asussa. Hänen piti olla neutraali, jotta asiakas saisi kaiken ansaitsemansa huomion.

Muodikkaasti leikattu, aamulla pesty oljenvaalea poikatukka hieman kiilteli myymälän tehokkaassa valaistuksessa. Väritömällä kynsilakalla lakatut, lyhyeksi leikatut kynnet miellyttivät ilmeisesti myös johtajan silmää, kun hänen tarkastuskatseensa osui liriksen käsiin. Kuin kansakoulussa, ajatteli Iiris. Sitten johtaja katsoi suoraan silmiin ja antoi katseensa liukua mustiin, matalakorkoisiin kenkiin ja sitten vielä nopeasti takaisin silmiin. Iiris punastui.

– Johtaja Yrjö Sylinder, mutta sanokaa minua johtajaksi, tuli napakasti. Säännöllisen hammasrivin takaa vilahti kultahammas.

– Iiris Rantala, vastasi työnhakija hädissään ja niiaa niksautti nopeasti. Joka puolella oli peilejä, joita hän ei päässyt paikoon.

– Voitte aloittaa huomenna. Liike avataan tasan kello yhdeksän, mutta toivoisin teidän olevan takaovella jo klo 8.45. Minä pidän täsmällisyydestä, sanoi johtaja niin napakasti, että liriksen paperinkeräyksestä palkkioksi saatu Stima-rannekellokin rekisteröi sen.

Johtaja kehotti uutta apulaistaan katselemaan rauhassa paikkoja ja alkoi itse palvella asiakkaita.

– Jos puhelin soi, voitte vastata. Sanotte Optikko Linssi, liris puhelimessa.

liris katsoi johtajaa silmiin ja lupasi tehdä parhaansa. Optikko Linssi. liris puhelimessa. liris puhelimessa. Hänellä kiilui silmissä näyteikkunassa olleen hurmurin katse. Kädet hikoillen hän alkoi ottaa uutta työpaikkaa haltuunsa.

Koska johtaja oli neuvonut myös kysymään rohkeasti, jos jotain tuli mieleen, liris uskaltautui.

– Voisinko pestä näyteikkunan? Tahtoisin myös somistaa sen, vaikka hieman myöhemmin, liris aloitti tutuimmasta päästä. Ikkunaa ei ollut aikoihin pestykään, ja liris suoriutui ensimmäisestä tehtävästään kunnialla. Lasit hohtivat niin kuin optikkoliikkeen lasien kuuluikin.

Aamulla myymälän ovi avautui ja liris oli heti valmiina palvelemaan.

– Hyvää päivää, neiti. Minä tulin tutkituttamaan silmäni, kun kädet alkavat taas käydä liian lyhyiksi lukiessani, selitti myymälään tullut asiakas.

– Olkaa hyvä ja käykää vaan peremmälle, sanoi liris ja viittoili miestä tutkimushuoneeseen.

– Eikö itse johtaja olekaan paikalla? Ei kai kirjuri minua ala tutkia.

– Minä olen optikko ja töissä täällä. liris.

– Herranen aika. Nainen. No, yrittäkää löytää minulle sellaiset linssit, joilla näen ottaa vaikka tikun sormesta.

– Istukaahan, niin tutkitaan.

– Täällähän tuoksahtaa, tuumasi mies seuraavaksi.

– Kyllä, pyyhin juuri pirtulla näitä laitteita, niskatuen ja käsinajat. Kyllä Yrjö nyt suuttuu, kun tyttörieput on holvannut viinan käsinojiin. Olisit ottanut rohkaisut ja antanut minullekin.

– Tämä neste on denaturoitua ja tarkoitettu vain puhdistukseen.

– Ei ole ennen täällä niskatukiin pirtua valeltu, väärälle puolelle. Naukut voisit kyllä ottaa, kun en ole tänään vielä ottanutkaan. Uskotko? Yrjö sanoo, että selvänä tänne pitää tulla, vaikka hiprakassa lukisikin. Vaikka en minä paljon luekaan. Veikkauskupongin täytän ja ristikoita teen, mutta lehden luen tarkkaan joka aamu. Pitäähän sitä tietää maailman asiat ja televisio-ohjelmat.

liris vaihteli linssejä ja kyseli, onko parempi yksi vai kaksi, yksi vai kaksi, yksi vai kaksi.

– Näytähän vielä, yksi, ei kun kaksi, panehan lisää voimakkuutta koko rahalla niin, että näen vaikka jopa torakalta jalat yksitellen irrotella. Olen toki minä luontoihminen, mutta torakoista en välitä. Onko neiti edes nähnyt torakoita? Olen ollut rintamalla, nähnyt nälkää ja vaikka mitä.

liris kehaisi miehen silmiä. Aika paljon niillä oli nähtykin, ja lupasi, että laseilla tilanne vielä korjaantuukin.

– Silimissä ei vikkaa, mutta lasit tarvihtee, vitsaili mies seurattessaan lirstä myymälän puolelle valitsemaan sopivia kehyksiä. Allergioita eikä muita toivomuksiakaan ollut, mutta tarinaa riitti. – Sodassa altistuinkin sekunnin murto-osan nikkelille. Yksi luoti meni reidestä läpi, joten minäkin olen Tikkakosken mannekiini. Kai neiti on nähnyt Tuntemattoman sotilaan? Se on paras elokuva. Edwin Laine elokuvien ohjaajana on ehdoton suosikkini. Neiti saa nyt laittaa mulle kestävät kehykset. Entiset hajosivat, kun nukahdin sohvalle. Sitten eukko istui niiden päälle ja sanoi, että minun syy. Ei antanut omia lasejaan lainaan. Piti mokoma niitä koko ajan, että olisi viisaamman näköinen. Ei se muuten tyhmä ole, mutta äkänen se on kuin piru. Mulle huutaa kuin sireeni, jos joskus haen vähän troppia lääkkeeksi ripakaupasta.

liris löysi herralle hyvin istuvat, kestävät ja ko-meat kehykset. Sitten ruvettiin valitsemaan linssejä.

– Lasia ne linssit pitää olla, mulle ei muovi kelpaa! Maksan heti, jotta ei tule tuhlattua. Oletteko muuten koskaan nähnyt näin sileitä seteleitä, suoraan painosta? Aitoja nämä ovat, en ole itse painanut enkä lehdestä leikannut. Taitellaanpa, niin voimme tehdä näillä toivomuksia. Ota sinä pari ja minä taittel-len loput. Et ikinä arvaa, mitä minä toivon. Sitä ei saa sanoa, muuten toivomus ei toteudu. Älä sano sinäkään.

Valmiiksi tuli. liris kiitti, antoi vastakuitin ja lupasi soitella, kun lasit olisivat valmiit.

– Soitellaan, soitellaan! Sanokaa Yrjölle, että on ottanut hy-vän tytön avukseen. Kysyn sitten, kun tulen hakemaan lase-jani, että ovatko sinun toivomuksesi jo toteutuneet. Kai minä saan jo neitiä sinutella, kun kohta salaisuuksiakin jo jaetaan. Terve!

Olipa lupsakka ukkeli. Niitä tavallisia ihmisiä, jot-ka eivät tärkeilleet eivätkä olleet ilkeitä. Mielellään liris rupat-telikin asiakkaiden kanssa, jos oli aikaa. Tärkeintä oli usein kuitenkin vain kuunnella. Kuunnella ja olla kohtelias.

Kerran iäkäs rouva oli sanonut, ettei ollut viik-koon puhunut kenenkään kanssa. liriksen oli tarvinnut vain hieman taivutella hänen lasejaan, jotka olivat istuneet oikein hyvin. Kosketusta ja pientä juttelua rouva olikin taas tullut ha-kemaan. Sellaisia, näkymättömäksi itsensä kokeneita, sattui joskus eteen, ja kohtaamisista jäi erittäin hyvä mieli kummal-lekin. Aivan ylimääräistä ja todella mieluista palkkaa optikon työstä.

Oikeastaan liris olisi halunnutkin vain kuunteli-jaksi, psykologiksi. Siinä ammatissa pääsee ihmisen salaisiin huoneisiin, joista on yhdessä etsittävä tie ulos. Yhteiset poh-dinnat avaavat mielen tiukimpiakin luukkuja. Parhaissa koh-

taamisissa syntyy uusia näkökulmia ja ulospääsyjä. Jos solmujaan miettii liikaa yksinään, on kuin käkikellon käki, jonka luukku ei aukeakaan. Sitten happi loppuu ja ajatukset jumituvat kellonkoneiston rattaisiin. Kapulaksi tietenkin.

Kun liris oli jo päässyt oikeisiin optikon töihin, saanut tuntu-
maa liikkeen asiakkaisiin ja rohkaistunut jo muutenkin uuteen
rooliinsa, hänellä oli johtajalle seuraava ehdotus.

– Voisinkohan somistaa näyteikkunaa, kysyi hän reippaasti,
vaikka arvasikin, että liikkeen julkisivua haluttiin kohdella pe-
rinteitä kunnioittaen.

– Tjaa, taitaa somistuksen uusiminen olla jo tarpeenkin, sanoi
johtaja aavistamatta ollenkaan, miksi liris oli jo puolitiessä
menossa varastoon.

liris oli arvannut oikein. Kaikki vanhat somisteet ja rekvisiitat
oli visusti talletettu varaston paljouteen.

– Apua! Siinähan sinä olet, elämäni mies! Ray-Ban Reiska, li-
ris huokaisee ääneen ja vilkaisee, ettei johtaja kuullut. liris
katsoo pahvista kuvaa silmät kostuen. Pyyhkäisee hellästi
pehmeällä liinalla pölyt pois sen pinnalta ja tarttuu tuttuun
hahmoon.

Poika hymyilee. Katse kertoo: olen odottanut sinua kaikki
nämä vuodet. liriksen sydän hakkaa pahvia vasten kuin tam-
buriini. Kaksin käsin hän puristaa pahvikuvaa rintaansa vas-
ten ja saa vähitellen mielensä aallot rauhoittumaan. Ja niinpä
komea pahvipoika pääsi takaisin näyteikkunaan. liriksen en-
simmäiseen ikkunaan.

Aikansa somisteita ja uutuuksia näytteille ase-
teltuaan liris kipaisi ulos jalkakäytävälle ja irrotti peittokankaan
ikkunasta. Nuori optikko tarkasteli kättensä jälkiä ja katse tar-
kentui ruskeisiin silmiin. Siinä he hymyilivät toisilleen, ja joku

jalankulkija sai kiertää keskellä jalkakäytävää seisovan huokailijan. Aivan samat Ray Ban -kehysmallit olivat tulleet jo uudelleen muotiin, oikeastaan ne olivat klassikot. Klassikko oli tämä liriksen ammatinvalinnanohjaajakin, aivan oma hymypoika pikkukaupungin optikkoliikkeen ikkunassa.

Ympyrä oli sulkeutunut. Iiris oli nyt palannut lähtöruutuun. Hän toteutti luovuuttaan valitsemalla asiakkaille silmälasinkehyksiä ja somistamalla näyteikkunaa. Hän palveli nyt innolla liikkeen asiakkaita kotikaupungissaan, jonka hän oli mielessään jo hyvästellyt. Oli uusien unelmien aika.

Liriksen oli touhuttava koko päivä yksin, koska johtajalla oli lääkäripäivä. Iiris oli jo hyvin perillä johtajan ja hänen rouvansa elämästä, kun johtaja oli ottamassa uuden apulaisensa eräänlaiseksi uskotukseen. Rouvaa Iiris tosin ei ollut vielä edes tavannut. Liriksen omat vanhemmat asuivat Espanjassa, eikä hänellä ollut sisaruksia, joten lähes oman isän ikäisestä johtajasta oli tulossa vastavuoroisesti myös hänelle tärkeä hahmo. Tuki ja turva.

Johtaja oli kertonut lirikselle jännittävänsä ikävää verinäytteen ottoa, verenpaineen mittausta, keuhkojen kuuntelua, mahahan painelua ja kaikkea mielestään jonninjoutavaa ripitystä syömisistä ja juomisista.

Tupakoinnin johtaja oli lopettanut jo vuosia sitten, mutta pelkäsi nyt, että lääkäri kieltää bebe-leivokset, voin ja kerman niin kuin oli kieltänyt hänen rouvaltaankin. Sitten elämässä ei olisi enää muuta iloa kuin tämä optikkoyrittäjän työ ja kesämökin loputon remontointi yhdessä ammattimiehen kanssa.

Kesämökki olikin tärkeä paikka yrittäjäparille, eikä siellä tuntunut olevan pulaa työstä. Joka kesä oli tarkastet-

tava tierummut, laiturit, hormit ja katot. Rouva halusi lisää patioita, jotta voisi istua aamusta iltaan kirjan tai kutimen kanssa auringossa. Piti tuoda multaa ja istuttaa kesäkukkia ympäri tonttia, niin että pää oli kuhmuilla, kun verenpisara-amppeleita keikkui joka paikassa.

Kesämökillä oli tapana olla paljon ulkona, kuunnella lintujen laulua ja seurailla rajanaapurien puuhia. Luettiin aikakauslehtiä, kirjoja ja katsottiin televisiota. Ahmittiin terveystietoa kaikkialta ja aamuisin voimisteltiin yhdessä. Dosetit lojuivat keittiön pöydällä vierekkäin. Yhdessä nukuttiin, samutettiin lukulamput samanaikaisesti eikä häiritty toista vähässä kummassa.

Ovi kilahti ja johtaja tuli myymälään kalpeana ja voimattomana. Hän kuitenkin katsahti ensin lähimpään peiliin, korjasi kädellä hiuksiaan, paineli suurella kangasnenäliinalla kasvojaan ja pyyhkäisi samalla liinannurkalla silmälasejaan. Heti tultuaan hän istahti lähimmälle tuolille.

– Kuulepas liris, minä olen nyt aivan rei’illä, huohotti lääkäristä palaava johtaja. – Ottivat verta ja kiusasivat tervettä ihmistä. Ei minussa mitään vikaa ole, kunhan kiskovat rahat vanhalta ihmiseltä.

– Hyvä se on tutkituttaa, että saa olla huolettomana, vastasi liris ja haki johtajalle vesilasin.

– Katsoin neitiä äsken asiakkaan silmin ja hoksasin, että lirik-sellehän täytyy hommata valkoinen työtakki, jotta näytät oikealta optikolta. Rouva onkin nyt Helsingissä siskonsa luona, ja minäpä voisin häntä pyytää käymään Pohjoisesplanadilla siellä Mattlinin työtakkikaupassa Kappelia vastapäätä. Siellä rouvat istuvat pitkällä lounaalla, kahvilla ja punssilla, jaloissaan lukuisat ostoskassit ja hatturasiat. Kyllä on rouvalla tavaraa,

kun hän purkautuu junasta. Meidänhän täytyy heti soittaa hänelle ja antaa neidin mitat.

– Minun kokoni on 38 ja normaali mitoitus, vastasi Iiris heti.

– Otetaankos vähän kasvunvaraa, tai siis eivätkös ne vaatteet kutistu pesussa?

– Sanokaa vain, että koko on 38, myyjä kyllä tietää, tarkensi Iiris.

– Anteeksi, taisin vahingossa sinutella Iiris-neitiä.

– Kyllä se minun puolestani sopii. Minä haluaisin kuitenkin puhutella teitä johtajaksi.

– Niinhän minäkin ajattelen, koska rouvanikin puhuttelee minua johtajaksi, jopa kotonakin. Jos meillä joskus on vieraita tai olemme kyläilemässä, hän sanoo Yrjöksi. Meillä ei nykyään juuri ketään käy, emmekä me kyläile. Tapaan työssäni niin paljon ihmisiä, että en todella jaksa enää vapaa-ajalla lästistä joutavia. Mirjami-rouva käy ompeluseurassa ja sotilaskodissa. Hierojalle ja kampaajalle hän vie kaikki rahansa, ostelee yhtenään astioita, verhoja ja liinoja, vaikka kaapit pullistelevat.

– Me naiset olemme sellaisia, että haluamme vaihtelua. Kylähän uusi pusero, kaunis koru tai vaikkapa uudet verhot piristävät ketä tahansa, puolusteli Iiris.

– Hänen korurasiansa olisi murtovarkaiden unelma, koska meillä oli aikoinaan myös kultasepäneliike. Rouva hoiti sitä oikein hyvin, mutta kun pitkäaikainen myymäläapulaisemme jäi eläkkeelle, niin luovuimme siitä liikkeestä. Perustimme yrityksemme vuonna 1932, kertoi johtaja. – Silloin oli pula-aika eikä tavaraa tahtonut millään saada. Rouva matkusti aika ajoin junalla Helsinkiin, josta toi matkalaukussa myyntiin muun muassa hopeisia kynttilänjalkoja, taskukelloja, kellonperiä, koruja ja herätyskellon osia, joista kokosimme iltakaudet kunnon pärisijöitä. Päivällä myytiin sen verran jotain, että hengissä py-

syttiin. Pieni myymälä oli samalla kadulla kuin tämä nykyinenkin. Vain verho erotti myymälän asunnosta. Meillä oli metalliverkkopohjainen huvilasänky, jonka alle piti työntää pakkilaa-tikko. Verkkopohja venyi kuin riippumatto, eikä sänky meinannut kestää kahden ihmisen painoa. Pesukomuutin päällä komeilivat häälahjaksi saatu fajanssipesuvati ja vesikannu äidin kirjaileman pikkuliinan päällä. Nämä herraskaiset hienoudet vilahtivat joskus verhon takaa asiakkaillekin. Pieni ruokapöytä rouvan lapsuudenkodista ja kaksi natisevaa tuolia saivat olla päiväkaudet joutilaina, kun työtä tehtiin vain myymälän puolella.

Johtaja kertoi olevansa myös taitava kelloseppä. Hän oli saanut jo poikana oppisopimuksella hyvän ammatin. Rouvakin oli ollut ahkera ja hyvä asiakaspalvelussa. Hän oli puleerannut ja putsannut rätiti kädessä aina jotain, kun ei ollut asiakkaita. Leipä oli ollut tiukassa, mutta nuoria kun olivat, niin olivat jaksaneet.

Tarinointia olisi jatkunut, vaikka kuinka kauan, mutta työpäivä alkoi olla jo päättymässä.

– Nyt tilaan kaukopuhelun sinne Helsinkiin, ettei unohdu se työtakkiasia.

Hetken päästä liris huudahti: – Nyt puhelin soi! Keskus sanoo, että puhelu on Helsingistä.

liris ojensi luurin jo käsi ojossa olevalle johtajalle.

– Halloo, se on Yrjö kun soittaa. Täällä on tosi kova pakkanen. Tulta on pidettävä takahuoneen pönttöuunissa melkein aamusta iltaan. Voikaahan hyvin. Mirjamille olisi yksi asia.

Johtaja ei nyt jaksanut seisoa, vaan vetäisi vasemmalla jalallaan jakkaran lähemmäksi ja istahti varmuuden vuoksi. Taisi hieman huimata, kun verta oli otettu niin paljon.

– Mirjamihan se siellä on, terve. Mulla on täällä nyt se uusi optikkotyttö töissä ja hänelle pitäisi saada valkoinen työtakki tai pari. Muutenkaan eivät asiakkaat taida luottaa naisoptikkoon, niin valkoinen työtakki voisi auttaa tässä asiassa vähäsen. Mattlinilta. Koko 38. Selvä. Ei mulla muuta kuin hyvää kotimatkaa sitten maanantaina. Tulen iltajunalle vastaan. Hei sitten!

Kaukopuhelut olivat kalliita, eikä puhelimessa puhuttu muuta kuin asiat. Niin johtaja oli valistanut jo heti liriksen ensimmäisenä työpäivänä. Eikä yksityispuheluita saisi ilman lupaa soittaa työaikana, koska se olisi työajan varastamista puhelinmaksun lisäksi.

Jos liris jossain erityistilanteessa soittaisi, niin hänen pitäisi panna sopiva raha puhelimen vieressä olevaan niklattuun, rivalliseen Yhdyspankin säästölippaaseen. liris piti siitä, että kaikista asioista sanottiin heti aluksi, ettei tulisi vahingossa tehtyä virheitä.

liris oli jo sanonutkin johtajalle, että aivan välittömästi piti huomauttaa, jos hän tekisi jonkun asian väärin. Uusi työntekijä ei missään tapauksessa loukkaantuisi ojentamisesta, koska joka talossa oli omat tavat ja jokaisella ihmisellä omat tottumuksensa.

Uusi päivä ja taas uudet seikkailut. Johtaja kertoi joka aamu, kuinka oli nukkunut ja selosti päivän uutiset, koska lirikselle ei tullut vielä Leinolan Sanomia. Hän kommentoi neutraalisesti kuulumisia ja oli varmuuden vuoksi samaa mieltä kaikista asioista.

– Everstinna, hyvää päivää! Mikä suo minulle tämän ilon? Rouva on niin hyvä. Kuinka voin tänään palvella teitä, onko

liriksen arki rakentuu työnilosta, jatkuvasta opiskelusta sekä määrätietoisesta eteenpäin menosta niin ammatissa kuin siihen kietoutuvassa yksityiselämässäänkin.

Pikkukaupunkiin asettuneen liriksen tarina on myös vahva puheenvuoro syrjä-Suomen puolesta. Nuori nainen arvostaa kaunista luontoa, sujuvaa arkea ja tekee neuvokkaasti osuutensa myös muuttoliikkeen suunnan muuttamiseksi. liris näkee metsän puilta.

Lilli Kaakinen on ottanut keittonsa pohjaksi oman vankan optikkoalan tuntemuksensa, heittänyt mukaan eri puolilta Suomea keräämiään tosipohjaisia asiakaskohtaamisia sekä maustanut keitoksen kuvitteellisilla aineksilla.